

**TÜRKİYE'DE PAMUK SEKTÖRÜNÜN DIŞ TİCARET YAPISI:
SEÇİLMİŞ ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ**
Dilek ŞAHİN¹

Özet

Bu çalışmanın esas amacı, Türkiye'nin pamuk sektörü dış ticaret yapısını analiz etmektir. Çalışmada 2000-2014 dönemi esas alınmıştır. Çalışmada iki yöntem kullanılmıştır. İlk olarak pamuk sektörünün endüstri-içi ticaret yapısı analiz edilmiştir. İkinci olarak pamuk sektörünün rekabet gücü analiz edilmiştir. Yöntem olarak Grubel Lloyd Endeksi ve Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılmıştır. Çalışmada sonuç olarak Türkiye'nin pamuk sektöründe endüstri-içi ticaretin yüksek olduğu görülmüştür. Rekabet gücü analizi sonucunda ise pamuk sektöründe rekabet gücünün yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Pamuk
Dış Ticaret
Rekabet Gücü
Türkiye

Makale Hakkında

DOI: 10.18301/rss.53

**FOREIGN TRADE STRUCTURE OF COTTON SECTOR IN TURKEY:
COMPARATIVE ANALYSIS OF SELECTED COUNTRIES**

Abstract

The main purpose of this study is to analyze the structure of the cotton sector in Turkey's foreign trade. 2000-2014 period was used in this study. Two methods were used in this study. Firstly, intra-industry trade structure of the cotton sector was analyzed. Secondly, competitiveness of the cotton sector was analyzed. As a method, Grubel Lloyd Index and Revealed Comparative Advantage Index was used. As a result, it was seen that intra industry trade is high in Turkey's cotton sector. As a result of the competitive analysis, it was observed that high competitiveness in the cotton sector.

Keywords

Cotton
Foreign Trade
Competitiveness
Turkey

AboutArticle

DOI: 10.18301/ rss.53

¹ Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Konaklama İşletmeciliği Bölümü.

GİRİŞ

Beyaz altın olarak da adlandırılan pamuk, sahip olduğu özellikleri nedeni ile stratejik bir üründür ve uluslararası ticarete önemi büyüktür. Pamuğun ülke ekonomisine katkısı; tarım, tekstil ve hazır giyim sanayi ile sınırlı kalmamakta; pamuk bitkisel yağ, yem gibi sanayilere de katkıda bulunmaktadır. Dünya pamuk üretiminde ve tüketiminde lider ülke Çin'dir. Pamuk ihracatında ABD önde iken; ithalatında Çin lider konumdadır. Pamuk ülkemiz içinde önemli bitkisel ürünlerden biridir. Türkiye dünya pamuk üretiminde 8'inci, tüketiminde ise 4'üncü sırada yer alan önemli bir pamuk ülkesidir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de pamuk sektörünün dış ticaret yapısını seçilmiş ülkelerle (Çin, Hindistan, ABD, Pakistan, Brezilya, Avustralya) karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Çalışmada ilk olarak pamuk sektörünün endüstri içi ticaret yapısı ardından rekabet gücü analiz edilmiştir. Endüstri içi ticaretin ölçümünde Grubel-Lloyd Endeksi kullanılmıştır. Pamuk sektörünün rekabet gücü analizinde ise Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılmıştır. Çalışmada 2000-2014 dönemleri analiz edilmiştir. Çalışmada HS (Harmonized Commodity Description and Coding System-Uyumlaştırılmış Mal Tanım ve Kod) sisteminin iki ve dört haneli sınıflandırması kullanılmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde Dünyada ve Türkiye'de pamuk endüstrisi hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde literatür taramasına yer verilmiştir. Dördüncü bölüm veri seti ve yöntemden oluşmaktadır. Beşinci bölümde ise bulgular ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Çalışmada yapılan analiz sonucunda, Türkiye'nin pamuk sektöründe endüstri içi ticaretinin yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Çin ve ABD'de endüstri içi ticaret seviyesi yüksektir. Brezilya, Hindistan, Pakistan ve Avustralya'da ise endüstri içi ticaret seviyesi düşüktür. Rekabet gücü analizinde ise, Türkiye'nin pamuk sektöründe ikili ve dörtlü sınıflandırma düzeyinde dünya piyasalarında karşılaştırmalı üstünlük ve rekabet gücüne sahip olduğu görülmüştür. Benzer şekilde; Çin, Hindistan ve Pakistan'ın pamuk sektöründe dünya piyasalarında rekabet gücü yüksektir. ABD, Avustralya ve Brezilya'nın pamuk sektöründe dünya piyasalarında rekabet gücünün düşük olduğu görülmüştür.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK SEKTÖRÜ

Pamuk bitkisi yaygın kullanım alanı, yarattığı katma değer ve istihdam olanakları nedeniyle üretici ülkeler açısından ekonomik öneme sahip bir üründür. Pamuk, işlenmesi açısından çırçır sanayisinin, lifi ile tekstil sanayisinin, çekirdeği ile yağ ve yem sanayisinin hammadde durumundadır. Dünya nüfusundaki artış ve nüfusun tüketime yönelik gereksinimlerindeki artış çok yönlü kullanılabilen pamuğun önemini her geçen gün artırmaktadır. Ayrıca dünyada doğal elyafa olan ilginin artması ve yaşam standardının yükselmesi pamuğun talebini de artırmaktadır.

Uluslararası Pamuk Danışma Kurulu (ICAC) verilerine göre, 2012/2013 döneminde dünyada 33.872 milyon hektar alanda pamuk üretimi yapılmaktadır. 2013/2014 döneminde ise pamuk üretim alanlarında bir düşüş yaşanmış ve 32.682 milyon hektara gerilemiştir. Dünya pamuk ekim alanlarının en geniş olduğu ülke 11 milyon hektarlık alanla Hindistan'dır. Hindistan'ı sırasıyla, Çin, ABD, Pakistan, Özbekistan ve Brezilya takip etmektedir. Pamuk dünyada hemen her kıtada üretimi yapılan önemli tarımsal ürünlerden biridir. Bu bölgelerin başında Asya kıtası gelmekte ve bu kıtayı Amerika ve Afrika kıtaları izlemektedir. Dünya ekim alanlarında önemli artışlar olmamasına rağmen, yüksek verimli

melez tohumların kullanımı ve modern tarımsal tekniklerin artışı sonucu dünya pamuk veriminde artış yaşanmaktadır. Son 20 yıllık sürede dünya pamuk veriminde %42,52'lik artış yaşanmıştır. Dünya'da pamuk üretiminin önemli bir bölümü gelişmekte olan ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünya pamuk üretiminde çok sayıda insan gelir sağlarken; toplam işgücünün önemli bir kısmı da istihdam edilmektedir. Tablo 1'de görüldüğü üzere dünyanın en büyük pamuk üretici ülkesi 6.929 bin ton üretim ile Çin'dir. Çin'i sırasıyla 6.770 bin ton üretim ile Hindistan, 2.811 bin ton üretim ile ABD, 2.076 bin ton üretim ile Pakistan, 1.705 bin ton üretim ile Brezilya takip etmektedir. Türkiye ise 760 bin ton üretime sahiptir. Toplam pamuk üretiminin 26.283 bin tona ulaştığı görülmektedir.

Tablo 1. Dünya Lif Pamuk Üretimi (bin ton)

Ülkeler	2011/2012		2012/2013		2013/2014	
	Bin ton	%	Bin ton	%	Bin ton	%
Çin	7.400	27,12	7.300	27,20	6.929	26,36
Hindistan	6.001	21,99	6.095	22,71	6.770	25,75
ABD	3.391	12,42	3.770	14,04	2.811	10,69
Pakistan	2.294	8,40	2.204	8,21	2.076	7,89
Brezilya	1.884	6,90	1.261	4,69	1.705	6,48
Avustralya	1.080	3,95	999	3,72	890	3,38
Özbekistan	880	3,22	1.000	3,72	940	3,57
Türkiye	750	2,74	858	3,19	760	2,89
Türkmenistan	330	1,20	335	1,24	329	1,25
Yunanistan	280	1,02	248	0,92	296	1,12
Diğer	2.994	10,97	2.768	10,31	2.777	10,56
Toplam	27.284	100,00	26.838	100,00	26.283	100,00

Kaynak: ICAC Cotton, <https://www.icac.org/>

Tablo 2'de dünyada en fazla pamuk tüketen ülkelere yer verilmiştir. Pamuk üretiminde en fazla paya sahip olan Çin, Hindistan ve Türkiye gibi ülkelerin tüketimde de önemli paya sahip oldukları görülmektedir. Çin 7.531 milyon ton pamuk tüketimi ile ilk sırada yer alırken; Çin'i sırasıyla 5.042 milyon ton tüketim ile Hindistan, 2.271 milyon ton tüketimle Pakistan ve 1.400 milyon tüketimle Türkiye takip etmektedir.

Tablo 2. Dünya Lif Pamuk Tüketimi (bin ton)

Ülkeler	2011/2012		2012/2013		2013/2014	
	Bin ton	%	Bin ton	%	Bin ton	%
Çin	8.635	37,87	8.290	35,51	7.531	32,05
Hindistan	4.340	19,03	4.817	20,63	5.042	21,45
Pakistan	2.217	9,72	2.416	10,35	2.271	9,66
Türkiye	1.495	6,55	1.350	5,78	1.400	5,95
Brezilya	888	3,89	910	3,89	879	3,74
ABD	718	3,14	762	3,26	773	3,29
Bangladeş	700	3,07	765	3,27	900	3,83
Endonezya	448	1,96	520	2,22	683	2,90
Meksika	390	1,71	402	1,72	412	1,75
Vietnam	378	1,65	492	2,10	694	2,95
Diğer	2.832	12,42	2.325	9,96	2.910	12,38
Toplam	22.797	100,00	23.340	100,00	23.495	100,00

Kaynak: ICAC Cotton, <https://www.icac.org/>

Pamuk günümüzde uluslararası ticarete en fazla konu olan tarımsal ürünlerin başında gelmektedir. Dünya genelinde üretilen pamuğun yaklaşık olarak üçte birinin ihraç edildiği görülmektedir. Ayrıca üretilen pamuğun yarısından fazlası gelişmekte olan ülkelere ihraç edilmektedir. (Basmihov, 2015: 101). Tablo 3’de görüldüğü üzere, dünyanın en büyük pamuk ihracatçı ülkesi 2.293 bin ton üretim ile ABD’dir. ABD’yi sırasıyla 2.014 bin ton ihracat ile Hindistan, 1.037 bin ton ihracat ile Avustralya, 485 bin ton ihracat ile Brezilya, 650 bin ton ihracat ile Özbekistan takip etmektedir. Türkiye ise 115 bin ton ihracata sahiptir.

Tablo 3. Dünya Lif Pamuk İhracatı (bin ton)

Ülkeler	2011/2012		2012/2013		2013/2014	
	Bin ton	%	Bin ton	%	Bin ton	%
ABD	2.526	25,85	2.836	28,28	2.293	25,87
Hindistan	2.159	22,09	1.685	16,80	2.014	22,72
Avustralya	1.010	10,33	1.305	13,01	1.037	11,70
Brezilya	1.043	10,67	938	9,35	485	5,47
Özbekistan	550	5,62	653	6,51	650	7,33
Pakistan	250	2,55	92	0,91	80	0,90
Yunanistan	200	2,04	237	2,36	280	3,15
Burkina Faso	152	1,55	215	2,14	270	3,04
Türkmenistan	118	1,20	171	1,70	170	1,91
Türkiye	65	0,66	47	0,46	44	0,49
Diğer	1.697	17,36	1.847	18,42	1.468	16,56
Toplam	9.770	100,00	10.026	100,00	8.862	100,00

Kaynak: ICAC Cotton, <https://www.icac.org/>.

Tablo 4’de de görüldüğü üzere, Çin, Bangladeş ve Türkiye dünyanın en büyük pamuk ithalatçılarıdır. Çin 3.075 milyon ton ithalat yaparken; Çin’i sırasıyla 987 milyon ton ithalatla Bangladeş, 876 milyon ton ithalatla Türkiye takip etmektedir. Toplam dünya ithalatına bakıldığında 8.740 milyon ton ithalatın gerçekleştiği görülmektedir. Çin’in dünyanın en büyük pamuk üreticisi olmasına rağmen, pamuk ithalatında ilk sırada yer alıyor olması; Çin’de tekstil ve hazır giyim sektöründeki hızlı gelişmeden

kaynaklanmaktadır. Ancak dikkat çeken bir husus da Çin'in yıllar itibariyle pamuk ithalatının azaldığı konusudur. Bangladeş ve Türkiye'de ise yıllar itibariyle pamuk ithalatında artış yaşandığı görülmektedir. Bu durum iç üretimin tüketimi karşılayamamasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4. Dünya Lif Pamuk İthalatı (bin ton)

Ülkeler	2011/2012		2012/2013		2013/2014	
	Bin ton	%	Bin ton	%	Bin ton	%
Çin	5.342	54,76	4.426	45,58	3.075	35,18
Bangladeş	680	6,97	631	6,49	987	11,29
Türkiye	519	5,32	804	8,28	876	10,02
Endonezya	440	4,51	683	7,03	651	7,44
Vietnam	379	3,88	429	4,41	691	7,90
Güney Kore	255	2,61	286	2,94	280	3,20
Tayland	275	2,81	329	3,38	337	3,85
Meksika	221	2,26	245	2,52	233	2,66
Tayvan	188	1,92	205	2,11	186	2,12
Pakistan	173	1,77	470	4,84	402	4,59
Diğer	1.261	12,92	1.279	13,17	1.022	11,69
Toplam	9.755	100,00	9.709	100,00	8.740	100,00

Kaynak: ICAC Cotton, <https://www.icac.org/>.

LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde endüstri içi ticaretin ölçümüyle ilgili çalışmalardan bazılarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Hellvin (1996), Çin ile OECD ülkeleri arasındaki EİT düzeyi 1980-1992 yılları için hesaplanmıştır. Çalışmada SITC Rev.3 sınıflandırması kullanılmıştır. Çalışma sonucunda Çin ile OECD ülkeleri arasındaki EİT düzeyinin arttığı ve EİT'nin önemli kısmının dikey EİT şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Çin faktör donatımı farklılığından kaynaklı olarak düşük kaliteli malların ihracatını yaparken OECD ülkelerinden yüksek kaliteli malların ithalatını gerçekleştirmektedir. Çin'de EİT'nin artış nedenleri arasında hızlı ekonomik büyüme ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artış gelmektedir. Çalışmada tarifelerin Çin ile OECD ülkeleri arasındaki endüstri-içi ticaretin büyümesi önündeki en önemli engel olduğu görülmüştür.

Şimşek (2005), Türkiye'nin OECD ülkeleri ile çok yönlü ve iki yönlü düzeyde yaptığı ticaret içindeki EİT'nin payı yatay EİT ve dikey EİT bağlamında incelenmiştir. 1992-2003 dönemi ele alınarak hesaplamalar yapılmıştır. Çalışmada öncelikle iki yönlü ticaret endeksi hesaplanmış ardından yatay ve dikey EİT ölçülmüştür. Yapılan ölçümler sonucunda Türkiye'nin hem dünya ile hem de OECD ülkeleri ile yaptığı ticaret içinde EİT'nin payının yıllar itibariyle arttığı görülmüştür. Ayrıca elde edilen bulgular neticesinde, Türkiye'nin endüstri-içi dış ticareti içinde düşük kaliteli dikey endüstri-içi ticaretin egemen olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle Türkiye'nin ihraç ettiği mal çeşidinin kalitesinin ithal ettiği mal çeşidi kalitesinden düşük olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çakmak (2006), Türkiye ile Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere arasında imalat endüstrisi dış ticaretinde EİT'nin yapısını ve önemini tespit etmek amacıyla 1991-2004 döneminde SITC Rev. 3, 3 basamaklı ürün grupları verileri ve standart G-L endeksi kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Buna göre, ilgili dönemde Türkiye ile dört ülke arasındaki EİT oranlarını temel alan sıralamanın zamanla çok değiştiği, söz konusu dönemin başlarında Türkiye ile imalat endüstrisi EİT düzeyi en yüksek ülkeler sırasıyla İngiltere, İtalya, Almanya ve Fransa iken, dönemin sonlarına doğru bu sıralama Fransa, İtalya, Almanya ve İngiltere biçiminde olduğu ifade edilmektedir.

Bilici (2007), Türkiye ve AB ülkeleri arasında gerçekleşen ticaret içinde endüstri-içi ticaretin payı ülke ve endüstri bazında incelendikten sonra, Türkiye için endüstri-içi ticaretin ülkeye özgü belirleyicileri ampirik olarak analiz edilmiştir. Çalışmada, SITC Rev.3 sınıflamasına göre sınıflandırılmış üç basamaklı ticaret verileri kullanılarak 1980-2005 dönemi için standart Grubel-Lloyd endeksi hesaplanmıştır. Türkiye'nin toplam dış ticareti içinde endüstri-içi ticaretin payının yıllar itibarıyla artmış olduğu gözlenmiştir. Endüstri bazındaki ölçümler Türkiye'nin özellikle imalat sanayi ticaretinde yüksek endüstri-içi ticarete sahip olduğunu göstermiştir. Endüstri-içi ticaretin ülkeye özgü değişkenlerinin tahmin edildiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar literatürde yer alan önceki çalışmaları doğrular niteliktedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin ticaretinde önemli yere sahip olan AB ile gerçekleştirilen endüstri-içi ticaret oranları düşük olarak tespit edilmiştir. Bu durum faktör donatımı teorisinin beklentilerine uygun olarak gelişmiş ülkelere karşı oluşan AB ile gelişmekte olan Türkiye arasında endüstriler arası ticaretin hâkim olması gerektiği görüşünü desteklemektedir.

Deviren ve Karataş (2007), Türkiye ve Çin arasında 1995-2005 döneminde SITC Rev.3'e göre 3 digit düzeyinde gerçekleşen endüstri-içi ticarete endeksin 0.50 ve üstü değer aldığı ürünler gerek SITC temel ürün gruplarına gerekse teknolojik yapıya göre sınıflandırılarak inceleme konusu yapılmıştır. Her iki sınıflandırma da Grubel-Lloyd'un ağırlıklı ortalaması kullanılmıştır. 1995-2005 yılları arasında Türkiye'nin Çin ile yaptığı endüstri-içi ticaret düzeyi SITC ürün gruplarına göre 0-4 ilksel ürünler, 5-8 sınıai ürünleri, 0-8 tüm ürünlere ilişkin olarak hem Grubel-Lloyd'un ağırlıklı ortalaması hem de düzeltilmiş endeksten yararlanılarak hesaplanmıştır. Hesaplamalara göre ilksel ürünler, sınıai ürünler ve tüm ürünlere ilişkin endüstri-içi ticaretin endeks değerinin 0.50'nin altında kalmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin Çin ile yaptığı dış ticaretin endüstriler-arası ticaret yapısı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya ve Atış (2007), Türkiye'nin kimya sanayi ürünleri ithalat ve ihracatında öne çıkan ülkeler ile EİT'nin gelişimini araştırmışlardır. Bu çalışma, Türkiye ile belli başlı AB üyesi ve AB'ye aday ülkeler arasında 1990-2005 dönemi ve SITC Rev.3'e göre 5 basamaklı kimya sanayi ürün grubuna ait verilerle, standart G-L endeksi kullanarak statik analiz, daha sonra Brühlhart'ın marjinal EİT ticareti belirlemeye yönelik A ve B endeksleri kullanarak dinamik analiz gerçekleştirmektedir. Çalışmaya göre, Türkiye'nin kimya sanayi EİT düzeyi genel olarak sektör tüketiminin dışa bağımlı olması nedeniyle düşük seviyededir. Özellikle, son yıllarda bazı alt ürün gruplarındaki söz konusu ticaret, ticaretin serbestleştirilmesiyle birlikte artan ticaret ilişkileri ve zamanla yalnızca ihracatçı ya da ithalatçı olunan ürün gruplarında çift yönlü ticaret yapısına dönüşüm nedenleriyle EİT'ye yönelmektedir.

Yurttançıkımaz (2013), Türkiye'nin 1995-2009 dönemi için AB ile olan dış ticaretinin EİT düzeyi ve EİT açısından avantajlı olduğu ürünler Grubel ve Lloyd ile Balassa Endeksi kullanılarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye'nin gelişmesi ve ekonomik refahının artmasına bağlı olarak tüketim kalıbı, tercihleri ve alışkanlıkları açısından AB ülkelerine yaklaşmaktadır. Böylelikle AB ile olan dış ticaret daha endüstri içi bir hal alırken Türkiye'nin sanayi malları ile makine ve ulaşım araçları sektöründe genel olarak karşılaştırmalı üstünlük artarken tekstil sektörünü de içeren çeşitli mamul eşya sektörü ise giderek zayıflamaktadır.

Rekabet gücünün ölçümüyle ilgili literatürde yer alan çalışmalardan bazılarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Şahinli (2011), Türkiye'de pamuk sektörünün uluslararası rekabet gücü analiz edilmiştir. Çalışmada 2001-2009 dönemi ele alınarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi hesaplanmıştır. Sonuç olarak ikili ve dördü sınıflandırma düzeyinde ele alınan pamuk sektöründe Türkiye'nin dünya piyasalarında karşılaştırmalı üstünlük ve rekabet gücüne sahip olduğu görülmüştür.

Shahab ve Mahmood (2013), Pakistan'ın deri endüstrisinin rekabet gücü seçilen ülkelerle (Çin, Hindistan, İran) karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Çalışmada 2002-2009 dönemi analiz edilmiş ve Balassa'nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılmıştır. Sonuç olarak Pakistan'ın ele alınan dönemde diğer ülkelere göre rekabet gücünün yüksek olduğu görülmüştür.

Islam and Siddique (2014), Bangladeş'in deri endüstrisinin rekabet gücü seçilen Asya ülkeleri ile (Çin, Hindistan, Pakistan) karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Çalışmada 2004-2013 dönemi analiz edilmiş ve Balassa'nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılmıştır. Sonuç olarak Bangladeş'in ele alınan dönemde diğer ülkelere göre rekabet gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sharma ve Bugalya (2014), Hindistan'ın pamuk ürünlerinin rekabet gücü 1996-2011 dönemi için Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi ve Ticaret Yoğunlaşma Endeksi ile analiz edilmiştir. Çalışmada sonuç olarak, Hindistan'ın pamuk üretiminde ve ihracatında son yıllarda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu görülmüştür.

Startienė and Remeikienė (2014), Litvanya'nın endüstriyel üretimi 2007-2011 dönemi için Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi ve Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi ile analiz edilmiştir. Her iki endekste Litvanya'nın ele alınan dönemde gıda, kimyasal, odun ve tekstil imalatında güçlü rekabet gücüne sahip olduğunu göstermiştir.

Abteu (2015), Etiyopya ve seçilmiş Afrika ülkeleri (Kenya, Mısır, Tunus) arasında deri endüstrisinin rekabet gücü analiz edilmiştir. Çalışmada 2004-2013 dönemi ele alınmıştır. Rekabet gücü ölçümü HS-2 ürün sınıflandırmasına göre yapılmıştır. Sonuç olarak ele alınan dönemde Etiyopya'nın deri endüstrisinde diğer ülkelere göre nispeten rekabet gücünün yüksek olduğu görülmüştür.

Asmara vd., (2015), Endonezya'nın lif endüstrisinin rekabet gücü Çin, Güney Kore, Japonya, Tayland, ABD ile karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Çalışmada Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılarak 2008-2012 dönemi ele alınmıştır. Sonuç olarak Çin ve Güney Kore'nin lif endüstrisinde dünyanın temel ihracatçısı olduğu

görülmüştür. Endonezya HS 5509 kodlu lif endüstrisinde dünyada temel ihracatçı konumdadır. Güney Kore, Endonezya ve Hindistan HS 5503, HS 5509 ve HS 5515 kodlu lif endüstrilerinde rekabet gücüne sahiptirler.

Bashumov (2015), Özbekistan'ın pamuk sektörünün uluslararası rekabet gücü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmada 2001-2013 dönemi analiz edilmiştir. Sonuç olarak, Özbekistan'ın pamuk ürününde güçlü bir karşılaştırmalı avantaja sahip olduğu ancak ele alınan dönemde pamuk sektörünün rekabet gücünün giderek zayıfladığı görülmüştür.

Peker (2015), Türkiye'de hububat-baklagil alt sektörünün Avrupa Birliği pazarı karşısındaki rekabet yapısı Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada 1990-2011 dönemi ele alınmıştır. Sonuç olarak, baklagil grubunda yer alan mercimek ve nohutta Türkiye'nin rekabet gücünün yüksek olduğu görülmüştür. Baklagil grubunda yer alan kuru fasulye ticaretinde ise 2000'li yıllardan itibaren rekabet gücünün düştüğü görülmüştür. Ayrıca buğdayda rekabet üstünlüğünün zaman içinde azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Mısır ticaretinde ise Türkiye'nin AB pazarında rekabet üstünlüğüne sahip olmadığı görülmüştür.

VERİ SETİ VE YÖNTEM

Endüstri-içi ticaret, hemen hemen aynı malların karşılıklı değişiminden oluşan dış ticarettir (Aquino, 1978: 275). Daha genel bir ifadeyle endüstri-içi ticaret, talep ve arz bakımından birbirine yakın tüm malların ülkeler arasında ihraç ve ithal edilmesine denilmektedir.

Bu çalışmada endüstri-içi ticaretin ölçümünde literatürde sıklıkla kullanılan Grubel-Lloyd yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde X_i ihracat değeri, M_i ithalat değerini göstermek üzere endüstri-içi ticaret aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Grubel ve Lloyd, 1975: 21):

$$Bi = \frac{\sum_i^n [(X_i + M_i) - (X_i - M_i)]}{\sum_i^n (X_i + M_i)} \text{ veya } Bi = 1 - \frac{|X_i - M_i|}{X_i + M_i} \quad (1)$$

Endeks 0 ile 1 arasında değer almakla birlikte, eğer ülke söz konusu malı yalnızca ihraç ya da ithal ediyorsa (endüstri-içi ticaret yoksa) endeks 0 olmaktadır. Eğer aynı malın ithalatı ve ihracatı birbirine eşit ise endeks değeri 1 olmakta ve bu durum endüstri-içi ticaret seviyesinin maksimum olduğunu göstermektedir.

İkinci uygulama olan rekabet gücü ölçümünde ise; Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılmıştır. Bu yöntemi aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi, Balassa (1965) tarafından geliştirilmiştir. Bu endeks bir ülkenin belirli bir sektör ihracatının toplam ihracatına oranının, aynı sektörün dünya ihracatının dünya toplam ihracatına oranı olarak tanımlanmaktadır (Erkan, 2012: 198). Endeks(RCA-AKÜ) şu şekilde formüle edilmektedir.

$$RCA_{ij} = \left[\left(\frac{X_{ij}}{X_i} \right) \div \left(\frac{X_{jw}}{X_w} \right) \right] \quad (2)$$

Bu eşitlikte, i ülkeyi, j ürünü (sektörü), X ihracatı, M ithalatı göstermekle birlikte; eşitliğin pay kısmı ürünün (sektörün) ulusal ihracattaki payını, payda kısmı ise ürünün (sektörün) dünya toplam ihracatındaki payını göstermektedir. Endeks değeri 0 ile ∞ arasında değer almaktadır. Eğer, endeks değeri 1'den büyükse ($AKÜ > 1$) ilgili ülke ele alınan ürünün (sektörün) ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir (rekabet gücü yüksek). Endeks değeri 1'den küçükse ($AKÜ < 1$) ilgili ülke ele alınan ürünün (sektörün) ihracatında karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir (rekabet gücü düşük).

Çalışmada kullanılan pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucata ait ürün kod ve isimleri şu şekildedir: HS 52 (pamuk), HS 5201 (Pamuk (kardesiz taranmamış)), HS 5202 (Pamuk döküntü), HS 5203 (Pamuk(kardeli-penyeli)), HS 5204 (Pamuktan dikiş ipliği), HS 5205 (Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; ≥ 85 pamuk) (toptan)), HS 5206 (Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; > 85 pamuk (toptan)), HS 5207 (Pamuk (dikiş hariç) ipliği (perakende)), HS 5208 (Pamuk men (ağırlıkça 85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)), HS 5209 (Pamuk men (dokuma $85 <$ pamuklu 200g/m² den fazla)), HS 5210 (Pamuk men (dokumalar, ağırlıkça 85 ten az pamuk içeren, 200g/m² den az)), HS 5211 (Pamuk men (dokuma, $85 >$ pamuklu, suni-sentetik karışık, 200g/m² den ağır)), HS 5212 (Pamuk men (diğerleri; $m^2 \leq 200$ gr.))

Çalışmada kullanılan verilere (ithalat-ihracat) Birleşmiş Milletlerin (UN) Comtrade veri tabanından ulaşılmıştır. Çalışmada 2000-2014 dönemi analiz edilmiştir.

BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Bu başlık altında pamuk sektörünün dış ticaret yapısı incelenmiştir. İlk olarak sektördeki endüstri-içi ticaretin yapısı analiz edilerek yorumlanmıştır. Ardından sektörün rekabet gücü analizi hesaplanarak yorumlanmıştır.

Pamuk Sektöründe Endüstri içi Ticaretin Ölçümü

Tablo 5, Türkiye'nin pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. Türkiye'nin iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörlerde ise 5205, 5206, 5208, 5209, 5210, 5211 ve 5212 kodlu sektörlerde endüstri içi ticaret seviyesi yüksektir. 5201, 5202, 5203, 5204, 5207 kodlu sektörlerde ise endüstri içi ticaret seviyesi düşüktür. Diğer bir ifadeyle bu sektörlerde ticaret endüstriler arası ticaret şeklinde gerçekleşmektedir.

Tablo 5. Türkiye'nin Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,79*	0,94*	0,76*	0,75*	0,76*	0,72*	0,78*	0,72*	0,82*	0,75*	0,59*	0,69*	0,85*	0,78*	0,76*
5201	0,10	0,13	0,16	0,28	0,16	0,10	0,16	0,14	0,20	0,11	0,07	0,14	0,15	0,11	0,09
5202	0,28	0,17	0,25	0,35	0,27	0,13	0,16	0,16	0,19	0,19	0,14	0,21	0,09	0,15	0,16
5203	0,46	0,57*	0,46	0,26	0,56*	0,14	0,18	0,03	0,03	0,12	0,55*	0,20	0,05	0,30	0,33
5204	0,89*	0,47	0,57*	0,43	0,39	0,19	0,19	0,22	0,21	0,28	0,43	0,58*	0,81*	0,63*	0,43
5205	0,61*	0,47	0,86*	0,97*	0,95*	0,95*	0,93*	0,69*	0,85*	0,90*	0,67*	0,92*	0,91*	0,95*	0,93*
5206	0,60*	0,54*	0,54*	0,61*	0,55*	0,66*	0,51*	0,55*	0,39	0,35	0,52*	0,32	0,29	0,68*	0,97*
5207	0,12	0,05	0,06	0,13	0,19	0,14	0,08	0,00	0,12	0,16	0,41	0,34	0,17	0,22	0,23
5208	0,88*	0,73*	0,95*	0,84*	0,80*	0,76*	0,80*	0,86*	0,84*	0,79*	0,65*	0,65*	0,83*	0,88*	0,96*

5209	0,77*	0,87*	0,85*	0,94*	0,98*	0,96*	0,87*	0,79*	0,69*	0,75*	0,84*	0,88*	0,66*	0,66*	0,67*
5210	0,80*	0,91*	0,98*	0,97*	0,77*	0,65*	0,53*	0,64*	0,56*	0,54*	0,68*	0,67*	0,45	0,51*	0,51*
5211	0,89*	0,72*	0,84*	0,97*	0,97*	0,95*	0,86*	0,93*	0,98*	0,88*	0,90*	0,84*	0,60*	0,57*	0,51*
5212	0,88*	0,76*	0,97*	0,96*	0,80*	0,89*	0,83*	0,93*	0,97*	0,87*	0,66*	0,97*	0,96*	0,96*	0,81*

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir.

Tablo 6, Çin'in pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. Çin'in iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörlerde ise 5205, 5206, 5212 kodlu sektörlerde endüstri içi ticaret seviyesi yüksektir. 5201, 5202, 5203, 5207, 5208 kodlu sektörlerde ise endüstri içi ticaretin düşük olduğu görülmektedir. 5204, 5209, 5210, 5211 kodlu sektörlerde ise endüstri içi ticaretin azaldığı görülmektedir.

Tablo 6. Çin'in Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,85*	0,89*	0,80*	0,85*	0,97*	0,97*	0,98*	0,90*	0,82*	0,78*	0,89*	0,97*	0,88*	0,99*	0,87*
5201	0,39	0,94*	0,97*	0,20	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01
5202	0,46	0,29	0,64*	0,13	0,12	0,08	0,07	0,15	0,38	0,04	0,03	0,03	0,01	0,08	0,00
5203	0,16	0,20	0,16	0,23	0,05	0,07	0,11	0,22	na	0,02	na	na	0,35	0,91*	0,57*
5204	0,98*	0,78*	0,80*	0,53*	0,68*	0,58*	0,60*	0,50	0,37	0,51*	0,50	0,36	0,29	0,24	0,26
5205	0,77*	0,75*	0,82*	0,91*	0,90*	0,87*	0,93*	0,95*	0,99*	0,84*	0,78*	0,73*	0,54*	0,45	0,41
5206	0,93*	0,81*	0,62*	0,63*	0,74*	0,89*	0,86*	0,86*	0,80*	0,96*	0,91*	0,94*	0,98*	0,91*	0,94*
5207	0,14	0,15	0,09	0,13	0,41	0,17	0,22	0,07	0,16	0,10	0,16	0,29	0,06	0,11	0,06
5208	0,60*	0,60*	0,51*	0,46*	0,43	0,35	0,30	0,27	0,21	0,19	0,13	0,12	0,13	0,09	0,09
5209	0,89*	0,83*	0,74*	0,68*	0,67*	0,66*	0,65*	0,65*	0,61*	0,62*	0,53*	0,47	0,50	0,45	0,35
5210	0,90*	0,87*	0,93*	0,84*	0,99*	0,87*	0,78*	0,76*	0,56*	0,48	0,34	0,26	0,22	0,19	0,15
5211	0,72*	0,84*	0,93*	0,77*	0,81*	0,66*	0,49	0,58*	0,45	0,45	0,43	0,38	0,40	0,36	0,28
5212	0,96*	0,95*	0,77*	0,55*	0,61*	0,74*	0,73*	0,66*	0,49	0,51*	0,41	0,52*	0,56*	0,58*	0,56*

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşılamadığını göstermektedir.

Tablo7, Hindistan'ın pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. Hindistan'ın iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörlerde ise 5203 ve 5210 kodlu sektörlerde endüstri içi ticaretin artmaya başladığı görülmektedir. 5201, 5202, 5204, 5205, 5206, 5207, 5208, 5209, 5211 ve 5212 kodlu sektörlerde endüstri içi ticaret seviyesi düşüktür. Diğer bir ifadeyle ticaret endüstriler arası ticaret şeklinde gerçekleşmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde Hindistan'da pamuk sektöründe endüstri içi ticaretin düşük seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Hindistan'ın Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,27	0,33	0,28	0,37	0,27	0,28	0,23	0,20	0,27	0,22	0,12	0,11	0,16	0,12	0,15
5201	0,05	0,05	0,04	0,18	0,90*	0,65*	0,27	0,20	0,41	0,30	0,10	0,10	0,22	0,16	0,30
5202	0,44	0,73*	0,33	0,44	0,43	0,90*	0,47	0,45	0,18	0,49	0,16	0,08	0,03	0,03	0,06
5203	0,03	0,78*	0,21	0,02	0,05	0,15	0,05	0,80*	0,85*	0,93*	0,65*	0,79*	0,90*	0,70*	0,67*
5204	0,02	0,03	0,02	0,04	0,02	0,05	0,08	0,08	0,31	0,22	0,22	0,07	0,04	0,13	0,05
5205	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
5206	0,01	0,05	0,01	0,03	0,02	0,31	0,68*	0,52*	0,15	0,08	0,17	0,18	0,05	0,05	0,05
5207	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,02	0,00	0,01	0,12	0,04
5208	0,04	0,08	0,16	0,28	0,38	0,51*	0,48	0,42	0,34	0,32	0,40	0,28	0,30	0,33	0,20
5209	0,03	0,03	0,06	0,14	0,29	0,46	0,49	0,57*	0,47	0,45	0,38	0,28	0,19	0,20	0,18
5210	0,10	0,19	0,18	0,26	0,24	0,80*	0,96*	0,77*	0,81*	0,72*	0,96*	0,78*	0,73*	0,53*	0,52*
5211	0,04	0,12	0,23	0,18	0,09	0,14	0,30	0,37	0,23	0,50	0,47	0,28	0,25	0,26	0,17
5212	0,05	0,04	0,05	0,19	0,09	0,17	0,16	0,17	0,15	0,12	0,15	0,13	0,16	0,08	0,06

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir.

Tablo 8, Pakistan'ın pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. Pakistan'ın iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörlerde ise ele alınan sektörlerin tamamında endüstri içi ticaretin düşük olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Pakistan'da pamuk sektöründe ticaret endüstriler arası ticaret şeklinde gerçekleşmektedir.

Tablo 8. Pakistan'ın Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	na	na	na	0,22	0,35	0,26	0,21	0,42	0,50	0,26	0,34	0,30	0,23	0,32	0,27
5201	na	na	na	0,29	0,25	0,28	0,25	0,09	0,18	0,52*	0,44	0,60*	0,79*	0,44	0,51*
5202	na	na	na	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,07	0,05	0,06	0,06	0,01	0,02	0,07
5203	na	na	na	na	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,11	0,00	0,03	0,00	0,01
5204	na	na	na	0,74*	0,79*	0,86*	0,36	0,04	0,04	0,02	0,03	0,07	0,01	0,02	0,01
5205	na	na	na	0,00	0,02	0,01	0,01	0,00	0,03	0,00	0,02	0,01	0,03	0,12	0,11
5206	na	na	na	0,00	0,30	0,72*	0,20	0,39	0,28	0,41	0,15	0,11	0,08	0,12	0,13
5207	na	na	na	na	0,07	0,06	0,00	0,02	0,27	0,50	0,05	0,02	0,09	0,12	0,28
5208	na	na	na	0,03	0,07	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,08	0,13	0,08	0,06
5209	na	na	na	0,12	0,06	0,07	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02	0,03	0,01	0,01	0,01
5210	na	na	na	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,15	0,15
5211	na	na	na	0,00	0,01	0,03	0,10	0,16	0,14	0,02	0,10	0,08	0,24	0,64*	0,28
5212	na	na	na	0,01	0,00	0,00	0,02	0,06	0,05	0,01	0,18	0,02	0,00	0,00	0,00

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşılamadığını göstermektedir.

Tablo 9, ABD'nin pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. ABD'nin iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörlerde ise, 5202, 5204, 5206, 5209, 5211 kodlu sektörlerde endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. 5201 ve 5203 kodlu sektörlerde ise endüstri içi ticaret seviyesi düşüktür. 5205, 5207, 5208, 5210 ve 5212 kodlu sektörlerde ise endüstri içi ticaretin giderek azaldığı dikkat çekmektedir.

Tablo 9. ABD'nin Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,73*	0,63*	0,68*	0,53*	0,48	0,45	0,39	0,36	0,31	0,29	0,26	0,21	0,25	0,26	0,29
5201	0,02	0,00	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5202	0,38	0,34	0,37	0,33	0,58*	0,51*	0,55*	0,82*	0,72*	0,94*	0,89*	0,97*	0,97*	0,77*	0,97*
5203	0,06	0,02	0,03	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,03	0,08	0,06	0,03	0,01	0,02
5204	0,13	0,20	0,46	0,56*	0,56*	0,59*	0,61*	0,82*	0,69*	0,96*	0,83*	0,62*	0,58*	0,72*	0,71*
5205	0,81*	0,87*	0,92*	0,99*	0,99*	0,75*	0,62*	0,38	0,28	0,21	0,25	0,15	0,15	0,15	0,15
5206	0,71*	0,46	0,66*	0,72*	0,77*	0,84*	0,97*	0,58*	0,57*	0,41	0,67*	0,72*	0,47	0,37	0,38
5207	0,66*	0,93*	0,76*	0,40	0,51*	0,47	0,78*	0,68*	0,60*	0,36	0,35	0,26	0,20	0,21	0,40
5208	0,63*	0,86*	0,91*	0,60*	0,57*	0,59*	0,50	0,39	0,40	0,40	0,36	0,33	0,27	0,28	0,31
5209	0,89*	0,91*	0,93*	0,78*	0,74*	0,74*	0,67*	0,84*	0,82*	0,66*	0,71*	0,62*	0,68*	0,70*	0,66*
5210	0,99*	0,96*	0,81*	0,65*	0,59*	0,54*	0,33	0,44	0,47	0,42	0,25	0,21	0,26	0,28	0,21
5211	0,76*	0,98*	0,80*	0,75*	0,64*	0,77*	0,88*	0,81*	0,66*	0,67*	0,68*	0,54*	0,55*	0,46	0,55*
5212	0,67*	0,52*	0,70*	0,37	0,16	0,23	0,60*	0,78*	0,94*	0,68*	0,38	0,28	0,21	0,31	0,33

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir.

Tablo 10, Brezilya'nın pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. Brezilya'nın iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörlerde bakıldığında, 5202, 5212 kodlu sektörlerde endüstri içi ticaret seviyesinin giderek azaldığı görülmektedir. 5203, 5204, 5209, 5210, 5211 kodlu sektörlerde ise endüstri içi ticaret seviyesi giderek artmaktadır.

Tablo 10. Brezilya'nın Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,83*	0,47	0,42	0,44	0,40	0,22	0,49	0,49	0,66*	0,47	0,74*	0,68*	0,27	0,43	0,38
5201	0,18	0,76*	0,81*	0,83*	0,57*	0,16	0,45	0,39	0,14	0,05	0,15	0,39	0,00	0,06	0,08
5202	0,36	0,69*	0,78*	0,69*	0,84*	0,81*	0,56*	0,53*	0,20	0,44	0,14	0,36	0,29	0,16	0,19
5203	na	0,96*	0,12	0,13	0,08	0,14	0,02	0,03	0,57*	0,18	0,22	0,61*	0,91*	0,01	0,81*
5204	0,70*	0,69*	0,50	0,23	0,08	0,10	0,04	0,05	0,37	0,57*	0,65*	0,90*	0,99*	0,91*	0,71*
5205	0,66*	0,37	0,19	0,10	0,28	0,55*	0,91*	0,62*	0,12	0,07	0,03	0,03	0,06	0,08	0,05
5206	0,49	0,36	0,75*	0,49	0,96*	0,45	0,23	0,01	0,00	0,03	0,00	0,01	0,05	0,08	0,02
5207	0,31	0,28	0,27	0,25	0,02	0,02	0,09	0,03	0,03	0,24	0,20	0,08	0,03	0,03	0,12
5208	0,30	0,30	0,25	0,25	0,41	0,67*	0,91*	0,95*	0,46*	0,57*	0,34	0,24	0,30	0,30	0,38
5209	0,10	0,10	0,10	0,02	0,01	0,03	0,08	0,08	0,23	0,33	0,63*	0,59*	0,65*	0,56*	0,63*
5210	0,39	0,38	0,51*	0,20	0,30	0,23	0,40	0,31	0,88*	0,74*	0,68*	0,54*	0,73*	0,89*	0,86*
5211	0,40	0,37	0,53*	0,21	0,18	0,23	0,39	0,67*	0,91*	0,79*	0,93*	0,72*	0,93*	0,94*	0,80*
5212	0,77*	0,89*	0,72*	0,79*	0,64*	0,89*	0,99*	0,54*	0,14	0,38	0,19	0,21	0,25	0,77*	0,55*

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşılamadığını göstermektedir.

Tablo 11, Avustralya'nın pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesini göstermektedir. Avustralya'nın iki haneli (HS 52) pamuk sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Dört haneli HS kodlu sektörler bakımından, 5209 kodlu sektörde endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek olduğu bunun dışındaki diğer sektörlerde ise endüstri içi ticaretin düşük seviyede gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 11. Avustralya'nın Endüstri-içi Ticaretinin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,38	0,32	0,48	0,52*	0,45	0,31	0,27	0,40	0,43	0,33	0,17	0,07	0,06	0,06	0,08
5201	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Na	0,00	0,00	na	0,00	0,00	0,00	0,00
5202	0,18	0,47	0,95*	0,98*	0,02	0,10	0,04	0,31	na	0,10	0,14	0,13	0,39	0,03	0,05
5203	0,89*	0,92*	0,48	0,06	0,32	0,98*	0,80*	0,54*	0,12	0,36	0,32	0,00	0,00	0,00	0,22
5204	0,93*	0,47	0,28	0,42	0,96*	0,45	0,48	0,16	0,21	0,35	0,41	0,44	0,44	0,31	0,18
5205	0,59*	0,41	0,29	0,22	0,08	0,16	0,40	0,42	0,16	0,29	0,37	0,17	0,50	0,34	0,40
5206	0,98*	0,32	0,17	0,38	0,19	0,13	0,19	0,21	0,00	0,00	0,01	0,15	0,42	0,17	0,54*
5207	0,19	0,77*	0,39	0,23	0,24	0,26	0,66*	0,23	0,14	0,10	0,16	0,15	0,26	0,10	0,13
5208	0,09	0,11	0,09	0,17	0,13	0,12	0,16	0,11	0,10	0,11	0,09	0,11	0,09	0,14	0,08
5209	0,94*	0,95*	0,97*	0,90*	0,93*	0,87*	0,89*	0,77*	0,70*	0,64*	0,67*	0,57*	0,68*	0,57*	0,50
5210	0,18	0,10	0,20	0,16	0,17	0,16	0,21	0,25	0,22	0,19	0,22	0,27	0,45	0,32	0,25
5211	0,27	0,31	0,28	0,23	0,50	0,93*	0,50	0,30	0,35	0,39	0,40	0,41	0,48	0,55*	0,33
5212	0,45	0,98*	0,45	0,36	0,35	0,39	0,38	0,45	0,58*	0,39	0,67*	0,24	0,28	0,37	0,15

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşılamadığını göstermektedir.

Pamuk Sektöründe Rekabet Gücünün Ölçümü

Türkiye'nin pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 12'de verilmiştir. Türkiye'nin 52, 5202, 5204, 5205, 5206, 5207, 5208, 5209, 5210 ve 5211 kodlu sektörlerde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bu sektörlerde rekabet gücü yüksektir. 5201, 5203 ve 5212 kodlu sektörlerde ise endeks değerinin bazı dönemlerde 1'den büyük olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'nin pamuk sektöründe rekabet gücü yüksektir.

Tablo 12. Türkiye'nin Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	4,99	5,04	4,25	3,78	3,75	3,60	3,82	4,10	3,81	3,70	3,39	3,69	3,16	3,35	3,47
5201	1,53	1,35	1,54	1,24	1,20	0,88	1,36	1,30	1,31	0,96	0,62	0,97	0,66	0,69	0,73
5202	25,4	25,3	21,5	17,3	18	16,4	16,8	18,3	15,4	17	20,5	22,7	17,8	16	19,3
5203	0,05	0,04	0,10	0,05	0,62	1,21	3,75	2,96	2,02	1,20	0,66	1,00	0,28	0,96	1,37
5204	2,87	2,77	2,39	2,07	1,57	1,83	2,00	3,17	4,48	5,67	6,86	6,12	4,54	5,84	5,95
5205	9,88	9,11	5,16	4,53	4,84	4,10	4,97	3,79	3,57	3,23	2,99	4,25	3,55	3,12	3,20

5206	3,25	3,33	3,14	2,35	2,28	2,56	2,46	2,57	3,00	3,04	3,12	4,55	3,83	3,30	4,15
5207	1,96	1,81	1,25	1,15	1,15	1,51	1,65	2,70	4,36	2,60	1,95	3,81	4,32	5,04	4,82
5208	3,16	3,42	3,46	2,93	2,92	2,93	3,15	3,75	3,08	2,78	2,51	2,32	1,93	2,19	2,33
5209	7,40	7,54	6,37	5,99	6,68	6,78	5,85	7,09	6,86	7,46	8,04	8,10	7,26	7,78	7,36
5210	1,78	2,13	2,93	2,9	3,56	3,93	5,56	6,21	6,34	6,63	6,55	5,33	5,59	5,73	4,86
5211	2,36	3,86	4,10	2,55	3,10	2,58	2,28	4,66	4,20	5,05	5,87	7,75	7,21	8,22	7,45
5212	0,80	0,49	3,44	1,00	0,68	0,94	0,90	1,62	1,47	1,60	2,98	1,51	1,24	0,75	1,12

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

Çin'in pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 13'de verilmiştir. Çin'in 5205, 5206, 5208, 5209, 5210 ve 5211 kodlu sektörlerde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bu sektörlerde rekabet gücü yüksektir. 5201, 5202, 5203, 5207 kodlu sektörlerde ise rekabet gücü düşüktür. 5204 ve 5212 kodlu sektörde rekabet gücünün bazı dönemler yüksek bazı dönemler ise düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Çin'in Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	2,89	2,58	2,83	2,54	2,15	2,19	2,24	2,10	2,30	2,36	2,21	2,11	1,96	2,09	2,03
5201	1,42	0,34	0,66	0,31	0,02	0,01	0,03	0,03	0,03	0,02	0,00	0,03	0,01	0,00	0,01
5202	0,14	0,14	0,21	0,07	0,05	0,04	0,06	0,13	0,20	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,00
5203	0,07	0,06	0,07	0,05	0,01	0,01	0,00	0,00	na	0,00	na	na	0,00	0,01	0,10
5204	0,70	1,01	1,01	1,14	0,68	0,77	0,62	0,85	1,13	1,00	1,13	1,30	1,47	1,38	1,39
5205	2,60	2,69	2,99	2,70	2,24	2,05	2,15	1,92	1,83	1,87	1,45	1,12	1,12	1,01	0,84
5206	2,12	2,35	3,20	3,00	2,57	2,66	2,76	2,84	2,98	2,47	2,47	2,51	2,48	2,40	2,16
5207	0,25	0,18	0,61	0,33	0,10	0,14	0,14	0,25	0,37	0,38	0,35	0,49	0,38	0,38	0,68
5208	4,96	4,55	4,31	4,12	3,91	3,84	3,89	3,77	4,19	4,37	4,72	4,83	4,57	4,77	4,26
5209	3,02	2,86	3,14	3,01	2,77	2,80	2,61	2,53	2,65	2,56	2,63	2,56	2,30	2,34	2,35
5210	1,91	1,92	2,36	2,16	1,58	1,51	1,59	1,50	1,97	2,46	3,20	3,30	3,49	3,45	3,71
5211	1,03	1,10	1,54	2,05	1,85	2,54	3,56	2,56	3,41	3,26	2,93	3,52	3,43	3,52	3,54
5212	1,26	0,92	1,53	1,23	0,78	0,62	0,58	0,65	1,49	1,22	1,23	0,92	0,76	0,52	0,52

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşamadığını göstermektedir.

Hindistan'ın pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 14'de verilmiştir. Hindistan'ın 52, 5201, 5202, 5204, 5205, 5207, 5208, 5209, 5212 kodlu sektörlerde rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir. 5210 ve 5211 kodlu sektörlerde ise rekabet gücünün giderek azaldığı dikkat çekmektedir. 5203 ve 5206 kodlu sektörlerde rekabet gücü bazı dönemlerde yüksek iken bazı dönemlerde düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Tablo 14. Hindistan'ın Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	10,4	9,09	8,08	6,55	6,34	5,84	7,07	8,25	7,70	5,35	8,33	6,69	7,99	8,84	8,15
5201	0,23	0,27	0,16	0,64	2,32	3,98	10,6	15,7	13,9	9,03	14,9	10,1	11,9	14,2	11,7
5202	4,23	0,75	0,17	0,39	2,47	1,94	3,72	3,52	7,17	3,16	6,78	5,67	8,71	10,3	7,02
5203	19,4	0,20	2,02	10,5	11,4	1,8	4,26	0,12	1,09	0,19	0,15	0,09	0,04	0,13	0,18
5204	17,9	17,5	19,5	14,4	24	16,3	14	9,59	3,91	3,71	4,53	7,56	7,24	6,24	5,98
5205	23,4	19,6	16,8	11,7	11,8	11,7	13,2	14,9	14,4	10,1	15,3	12,4	15	16,9	17

5206	1,11	0,94	2,31	1,97	1,53	1,09	0,30	2,37	2,00	0,68	0,73	1,03	0,94	0,73	0,85
5207	99,4	9,46	80,5	70,8	73,8	67,1	58	40,4	23,5	11,2	7,93	2,26	3,42	0,99	0,85
5208	8,93	7,54	6,51	5,49	4,63	3,81	4,09	4,15	4,14	3,32	3,15	3,51	3,65	3,13	3,65
5209	5,96	5,34	4,94	4,76	3,19	2,64	2,44	2,53	2,91	2,29	2,21	2,42	3,61	3,31	3,55
5210	5,94	5,85	5,49	3,88	3,24	1,14	0,78	0,53	0,58	0,41	0,51	0,55	0,50	0,58	0,54
5211	2,98	2,17	2,50	3,30	5,84	5,49	2,16	0,99	1,35	0,76	0,80	0,99	1,34	1,40	1,85
5212	10,5	9,04	9,23	4,63	4,74	4,05	4,41	6,25	7,21	6,19	7,01	6,65	8,08	9,27	10,9

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

Pakistan'ın pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 15'de verilmiştir. Pakistan'ın ele alınan tüm sektörlerde AKÜ endeks değerinin 1'den büyük olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Pakistan'ın bu sektörlerde rekabet gücü yüksektir.

Tablo 15. Pakistan'ın Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	na	na	na	38,0	43,1	47,9	51,9	52,6	54,5	53,9	49,9	52,0	57,3	55,9	55,7
5201	na	na	na	25,3	43,0	36,8	31,2	69,3	89,5	43,3	39,1	29,1	21,6	31,9	27,7
5202	na	na	na	71,8	74,1	84,3	91,8	76,7	54,9	60,1	54,9	66,5	110,6	90,6	93,6
5203	na	na	na	2,7	14,5	21,0	29,3	48,5	49,9	52,0	53,1	35,7	3,9	35,1	30,3
5204	na	na	na	1,4	3,2	1,5	2,5	12,8	31,0	28,8	18,4	21,1	82,6	41,7	52,0
5205	na	na	na	78,3	89,6	96,2	109,1	108,8	91,9	106,0	92,7	104,5	117,6	104,8	99,6
5206	na	na	na	14,9	4,8	1,2	8,8	8,8	12,4	6,5	11,5	18,0	14,4	7,8	10,2
5207	na	na	na	0,2	2,06	1,7	6,8	2,1	2,1	1,4	4,7	8,3	1,7	3,6	1,0
5208	na	na	na	41,0	34,6	39,3	39,9	38,6	43,9	33,1	33,0	34,1	34,7	31,9	34,6
5209	na	na	na	3,7	6,6	6,8	18,1	30,6	47,0	52,6	62,5	71,5	87,2	94,8	88,7
5210	na	na	na	100	143	180	175	159	193	129	124	114	134	135	118,
5211	na	na	na	18,9	16,1	23,4	17,4	18,1	13,0	27,5	26,7	34,6	20,2	24,9	34,2
5212	na	na	na	199	258	232	243	22,	137	163	165	197	190	150	122

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşamadığını göstermektedir.

ABD'nin pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 16'da verilmiştir. ABD'nin 52, 5201 ve 5203 kodlu sektörlerde rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir. 5202 ve 5204 kodlu sektörlerde rekabet gücünün azalma olduğu görülmektedir. 5205, 5206, 5207, 5208, 5209, 5210, 5211 ve 5212 kodlu sektörlerde ise rekabet gücü düşüktür.

Tablo 16. ABD'nin Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,93	1,03	1,08	1,29	1,51	1,47	1,52	1,50	1,57	1,38	1,57	1,93	1,45	1,27	1,17
5201	2,85	3,36	3,76	4,83	5,07	5,32	5,74	5,51	5,80	5,08	4,95	5,08	3,80	3,76	3,57
5202	1,31	1,24	1,34	1,27	1,15	0,89	0,10	0,86	0,40	0,53	0,65	0,54	0,40	0,42	0,47
5203	0,32	0,45	0,82	0,74	2,06	3,42	4,93	4,93	4,26	3,55	1,55	1,39	0,95	2,97	3,73
5204	3,11	2,16	1,34	1,08	1,14	1,36	1,07	0,97	1,05	0,70	0,69	0,49	0,33	0,35	0,35
5205	0,36	0,35	0,39	0,41	0,55	0,76	0,84	0,94	1,12	1,11	1,01	1,62	1,11	0,92	0,99
5206	0,41	0,15	0,23	0,65	0,66	0,50	0,65	0,70	0,71	0,67	0,41	0,39	0,53	0,69	0,88
5207	0,13	0,23	0,54	1,3	1,17	0,15	0,36	0,34	0,38	0,25	0,23	0,22	0,18	0,18	0,37
5208	0,32	0,47	0,59	0,28	0,25	0,23	0,16	0,10	0,09	0,08	0,08	0,07	0,06	0,05	0,06
5209	0,84	0,72	0,3	0,87	0,95	0,89	0,81	0,62	0,61	0,67	0,66	0,78	0,64	0,55	0,63

5210	0,65	0,69	0,71	0,36	0,38	0,31	0,16	0,18	0,13	0,09	0,06	0,04	0,05	0,06	0,03
5211	0,74	0,93	0,73	0,54	0,38	0,41	0,46	0,42	0,25	0,20	0,22	0,16	0,15	0,11	0,10
5212	0,65	1,03	0,78	1,04	1,77	1,29	0,49	0,40	0,27	0,13	0,06	0,05	0,03	0,04	0,04

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

Brezilya'nın pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 17'de verilmiştir. Brezilya'nın 52, 5201 kodlu sektörlerde rekabet gücü yüksektir. 5202, 5203, 5204, 5205, 5206, 5207, 5208, 5210, 5211 ve 5212 kodlu sektörlerde rekabet gücü düşüktür. 5209 kodlu sektörlerde ise rekabet gücünün giderek azaldığı görülmektedir.

Tablo 17. Brezilya'nın Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	0,92	1,32	1,01	1,30	1,51	1,48	1,19	1,41	1,49	1,63	1,35	1,81	2,53	1,38	1,95
5201	0,67	3,00	1,97	2,66	4,10	4,65	3,25	4,41	5,48	7,09	4,59	5,57	8,17	4,84	7,93
5202	0,25	0,18	0,27	0,15	0,16	0,20	0,34	0,79	0,98	1,34	0,07	0,03	0,12	0,06	0,09
5203	na	0,32	0,01	0,35	0,53	1,07	1,06	0,01	0,01	0,00	0,00	0,15	0,05	0,00	0,89
5204	0,86	0,75	0,59	0,47	0,66	0,85	0,75	0,97	0,92	0,93	1,09	0,88	0,88	1,11	0,66
5205	0,92	0,67	0,96	1,32	0,84	0,60	0,33	0,22	0,09	0,03	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01
5206	0,14	0,07	0,05	0,04	0,04	0,00	1,62	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5207	0,72	0,54	0,41	0,39	0,41	0,54	0,57	0,70	0,92	0,95	0,90	0,97	0,90	0,86	0,86
5208	0,39	0,38	0,27	0,36	0,39	0,34	0,33	0,29	0,24	0,22	0,19	0,15	0,14	0,11	0,16
5209	2,12	2,27	1,74	2,10	1,80	1,63	1,57	1,62	1,21	0,88	0,79	0,83	0,75	0,68	0,70
5210	0,26	0,35	0,14	0,26	0,27	0,38	0,42	0,89	0,77	0,62	0,35	0,18	0,20	0,25	0,29
5211	0,23	0,37	0,27	0,55	1,07	1,09	1,13	1,39	1,05	0,82	1,15	0,88	0,69	0,64	0,51
5212	0,25	0,14	0,08	0,04	0,05	0,06	0,05	0,04	0,04	0,06	0,04	0,05	0,04	0,08	0,03

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir. na: ilgili yıla ilişkin verilerden birine ulaşamadığını göstermektedir.

Avustralya'nın pamuk sektöründe AKÜ endeks değerleri tablo 18'de verilmiştir. Avustralya'nın 52 ve 5201 kodlu sektörlerde rekabet gücü yüksektir. 5202, 5203, 5204, 5205, 5206, 5207, 5208, 5209, 5210, 5211 ve 5211 kodlu sektörlerde ise rekabet gücü düşüktür.

Tablo 18. Avustralya'nın Rekabet Gücü Ölçümü

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
52	2,90	3,20	2,10	1,64	1,69	1,71	1,58	0,95	0,65	0,83	1,22	2,53	2,88	2,64	2,21
5201	16,1	18,5	13,3	8,75	8,03	8,9	8,19	4,63	3,15	4,35	4,98	8,73	9,99	10,6	9,92
5202	0,37	0,03	0,05	0,03	0,39	0,13	0,19	0,14	0,01	0,04	0,05	0,06	0,09	0,14	0,13
5203	0,48	0,23	0,07	0,00	0,02	0,03	0,04	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
5204	0,25	0,13	0,08	1,74	0,42	0,15	0,12	0,03	0,04	0,14	0,11	0,08	0,10	0,06	0,04
5205	0,38	0,28	0,19	0,12	0,04	0,04	0,06	0,04	0,12	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00
5206	1,23	0,17	0,16	0,25	0,10	0,03	0,03	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01
5207	0,07	0,19	0,10	0,03	0,04	0,05	0,19	0,04	0,03	0,02	0,03	0,03	0,07	0,02	0,03
5208	0,06	0,06	0,05	0,08	0,05	0,03	0,04	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
5209	0,34	0,24	0,24	0,24	0,24	0,17	0,13	0,12	0,08	0,06	0,06	0,04	0,05	0,03	0,02
5210	0,07	0,04	0,10	0,06	0,04	0,03	0,03	0,04	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,00
5211	0,18	0,16	0,15	0,12	0,24	0,44	0,13	0,07	0,05	0,04	0,03	0,02	0,03	0,02	0,01
5212	0,59	0,18	0,06	0,04	0,02	0,03	0,03	0,04	0,06	0,03	0,06	0,01	0,02	0,02	0,01

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir. **Not:** Endeks değerinin 1'den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Pamuk, sağladığı katkıdan dolayı ülkelerin gelişmesinde önemli rol üstlenmektedir. Beyaz altın olarak adlandırılan pamuk ülkemiz içinde son derecede önemlidir. Bu çalışmada Türkiye'nin pamuk sektörünün dış ticaret yapısı ele alınan ülkelerle (Çin, Hindistan, ABD, Pakistan, Brezilya, Avustralya) karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Pamuk sektörünün dış ticaret yapısı analiz edilirken HS iki ve dörtlü sınıflandırma düzeyi kullanılmıştır. Analiz kapsamında sektörün endüstri içi ticaret yapısı ve rekabet gücü hesaplanmıştır. Bu bağlamda Grubel-Lloyd Endeksi ve Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılmıştır. Sonuç olarak, Türkiye, Çin ve ABD'nin pamuk sektöründe endüstri içi ticaretinin yüksek olduğu görülmüştür. Brezilya, Hindistan, Pakistan ve Avustralya'da ise endüstri içi ticaret seviyesinin düşük olduğu görülmüştür. Rekabet gücü analizinde ise, Türkiye, Çin, Hindistan ve Pakistan'ın pamuk sektöründe karşılaştırmalı üstünlük ve rekabet gücüne sahip olduğu; ABD, Avustralya ve Brezilya'nın ise rekabet gücünün düşük olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abteu, M. (2015). Revealed Comparative Advantage of Ethiopian Leather Industry with Selected African Economies. *International Journal of Business and Economics Research*, 4(5), 229-237.
- Aquino, A. (1978). Intra-Industry Trade and Inter-Industry Specialization as Concurrent Sources of International Trade in Manufactures. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 14, 275-296.
- Asmara, A., Purnamadewi, Y., Mulatsih, S., M.Si, A. (2015). Comparative Advantages and Export Performance of Indonesian Fiber Industry Product and Some Major Exporter Countries in the World Market, 2008-2012. *Journal of Economics and Development Studies*, 3(1), 173-191.
- Bashimov, G. (2015). Özbekistan Pamuk Sektörünün Rekabet Gücünün Belirlenmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 2(1), 99-104.
- Bilici, Ö. (2007). Türkiye ile Avrupa Birliği Ülkeleri Arasında Endüstri-içi Ticaretin Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çakmak, Ö. (2006). Türkiye ile Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere Arasında İmalat Endüstrisinde Endüstri-içi Ticaretin Yapısı: 1991-2004. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 30-47
- Deviren, N., Karataş, M. (2007). Türkiye İle Çin Halk Cumhuriyeti Arasındaki Endüstri-İçi Ticaret. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 22, 16-31.
- Erkan, B. (2012). Ülkelerin Karşılaştırmalı İhracat Performanslarının Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayılarıyla Belirlenmesi: Türkiye-Suriye Örneği. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 196-218.

Grubel, H., Lloyd, P. (1975). *Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products* London: MacMillanPres.

Hellvin, L. (1996). *Vertical Intra-Industry Trade Between China and OECD Countries*. *OECD Development Centre Working Paper*, 114, 6-35.

Islam, S., Siddique, P. (2014). *Revealed Comparative Advantage of Bangladeshi Leather Industry with Selected Asian Economies*. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*,16(12), 44-51.

Kaya, A., Atış, A. (2007). *Türkiye Kimya Sanayi Endüstri-İçi Ticaretinin Statik ve Dinamik Analizi: Avrupa Birliği Üye ve Aday Ülkeleri, Rusya Federasyonu, Ukranya ve Çin*. *Ege Akademik Bakış*, 7(1), 251-291.

Shahab, S., Mahmood, M. (2013). *Comparative Advantage of Leather Industry in Pakistan with Selected Asian Economies*. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 3(1), 133-139.

Sharma, S., Bugalya, K. (2014). *Competitiveness of Indian Agriculture Sector: A Case Study of Cotton Crop*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 133(2014), 320 – 335.

Startiene, G., Remeikiene, R. (2014). *Evaluation of Revealed Comparative Advantage of Lithuanian Industry in Global Markets* *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 110, 428-438.

Şahinli, M. (2011). *Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi: Türkiye Pamuk Endüstrisi Üzerine Bir Uygulama*. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21, 227-240.

Şimşek, N. (2005). *Türkiye'nin Yatay ve Dikey Endüstri-içi Dış Ticareti*. *D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi*, 20(1), 43-62.

Peker, A. (2015). *Türkiye Hububat ve Baklagil Alt Sektörünün Avrupa Birliği Pazarı Karşısındaki Rekabet Gücü*. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-20.

Yurttañıkılmaz, Ç. (2014). *Türkiye'nin AB Pazarında Endüstri-içi Ticaret Açısından Avantajlı Olduğu Ürünlerin Belirlenmesi*. *C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 14(1), 1-22.

ICAC Cotton, <https://www.icac.org/>.

UN Comtrade, <http://comtrade.un.org/>